
Nordiske Udkast

Tidsskrift for kritisk samfundsforskning – Årgang 54, nr. 1

Redaktionelt forord

Kirsten Elisa Petersen

Lektor, Ph.d., DPU, Aarhus Universitet

Dorte Kousholt

Lektor, Ph.d., DPU, Aarhus Universitet

Charlotte Dyreborg Madsen

Adjunkt, Ph.d., DPU, Aarhus Universitet

I dette nummer af Nordiske Udkast forår 2026 præsenteres tre artikler samt en redigeret præsentation fra et ph.d.-forsvar af Christoffer Schultz, der forsvarede sin afhandling i foråret 2025 ved DPU, Aarhus Universitet.

To af artiklerne fokuserer på forskellige perspektiver på pædagogisk arbejde i dagtilbud og rummer kritiske analyser af betingelser og dilemmaer forbundet til pædagogisk arbejde med børn i alderen 0-6 år. I den tredje artikel laver Morten Nissen en dybdegående analyse med afsæt i en læsning af de klassiske tyske værker i kritisk psykologi, med sigte på en mere samlet dansk fremstilling af motivationsproblematikken. I den fjerde og sidste artikel udforskes pædagogik inden for fritids- og ungdomsklubber, og hvordan det pædagogiske arbejde får betydning for de børn og unge, der deltager i klubberne.

Den første artikel i dette nummer er skrevet af Lone Svinth med overskriften *Omsorg på spil i daginstitutioner – Dilemmaer og udfordringer i faglig ledelse af omsorg analyseret i et omsorgsetisk perspektiv*.

Artiklen fokuserer på, hvordan dagtilbudsledere arbejder med ledelse af omsorg rettet mod det pædagogiske personale og børn. Med afsæt i Joan Trontos' (1993) omsorgsetiske perspektiv synliggør artiklens analyser de dilemmaer og udfordringer, der kan være knyttet til faglig ledelse af omsorg på et hverdagsniveau (politik med lille p), og som kalder på en styrkelse af ansvaret for omsorgen på et forvaltningsmæssigt og politisk niveau (Politik med stort P). Svinth udforsker, hvordan en omsorgsetisk belysning af dilemmaer og udfordringer i faglig ledelse af omsorg på hverdagsniveau åbner for omsorgens kontekstuelle og politiske dimensioner og viser

gennem artiklens analyser og diskussion, hvorledes lederne vægter omsorgen for børn, forældre og medarbejdere højt, og at understøttelsen af omsorgen og udviklingen af medarbejderne som omsorgsgivere betragtes som en kerneopgave. Hertil påpeger Svinth i hendes analyser, hvordan et omsorgsetisk perspektiv medvirker til at synliggøre, at ledernes dilemmaer og udfordringer forbundet med faglig ledelse af omsorg ikke blot er faglige eller organisatoriske, men også er et udtryk for manglende medinddragelse af forvaltninger og politikere i ansvaret for omsorgen. Særligt for institutioner beliggende i udsatte boligområder er der 'omsorg på spil', og her viser Svinths empiriske og analytiske arbejde, hvorledes lederne på et hverdagsniveau arbejder med ulighed og uretfærdighed for både børn og pædagogisk personale, som kalder på forvaltningsmæssig og politisk omsorg på både kommunalt og statsligt niveau.

Den anden artikel i dette nummer er ligeledes optaget af dagtilbuddets pædagogiske arbejde og er skrevet af Crisstina Munck og Anja Marschall med titlen *Pædagogisk faglighed som situeret praksis – om arbejdet med børns deltagelse i daginstitutioner*.

Artiklen baserer sig på analyser af empirisk materiale fra et forskningsprojekt, hvor det pædagogiske arbejde med børns deltagelse i mindre børnegrupper blev fulgt i fire danske daginstitutioner over fire år. Artiklens hovedfokus er pædagogers arbejde med børns deltagelse i børnefællesskaber i daginstitutionen. På denne baggrund indkredser forfatterne nuancer af pædagogisk faglighed som et situeret fænomen. Munck og Marschall viser i deres analyser, at pædagogisk faglighed er noget, der udvikles via pædagogers daglige og ofte modsætningsfyldte arbejde i daginstitutionen, og dermed også som andet og mere end individuelle faglige kompetencer. Særligt peger forfatterne på, at pædagogisk faglighed ikke kan adskilles fra det daglige pædagogiske arbejde og betingelserne herfor. Når der arbejdes med børns deltagelse, bliver dette arbejde påvirket af konkrete betingelser såsom personaleudskiftning, kollegialt samarbejde samt politiske dagsordner om fx skoleparathed og tidlig opsporing.

I den tredje artikel af Morten Nissen med overskriften *Motivation og selvbestemmelse i kritisk psykologi* tager Nissen en dybdegående diskussion af den motivationsteori, som blev udviklet i 1970'erne i kritisk psykologi, især af Ute Osterkamp, og dens fortsatte udvikling og aktuelle relevans.

I artiklen tager Nissen afsæt i "kontrasten mellem at forstå os selv på den ene side som vælgende forbrugere og kompetente opgaveløsere eller på den anden side som omsorgsfuldt fællesskabende deltagere – og tæt forbundet dermed spørgsmålet om, hvordan vi forholder os til det, vi kalder 'natur' i os og omkring os". Gennem artiklen foldes dette ud og diskuteres med henblik på at bidrage med vigtige dimensioner ved en kritisk psykologisk motivationsteori. Med afsæt i Osterkamps hovedværk 'Motivationsforschung' (1975, 1976) diskuterer og videretænker Nissen kritisk psykologi, som en teori der beskæftiger sig med, *hvad* mennesker vil og hvorfor, og som på samme tid må forholde sig kritisk til de praktiske udformninger af dette 'hvad' og til de psykologier, der repræsenterer den. En af Nissens centrale pointer er, hvordan kritisk psykologi lægger op til en bredere omsorg og en dybere dannelse,

der handler om, hvordan vi sammen kan udvikle vores aktiviteter, relationer og vilkår på måder, der er perspektivrige og bæredygtige, og hvordan alle deltagere kan inviteres med til at danne og dannes i sådanne projekter.

Det fjerde artikelbidrag i forårets udgave af Nordiske Udkast er en præsentation af Christoffer Schultz' ph.d.-afhandling med titlen *Ungdomspædagogisk praksis i ungdomsklubber – og dens betydning for unges hverdags- og ungdomsliv*.

Christoffer Schultz forsvarede sin afhandling (bestående af kappe og fire artikler) i foråret 2025. Ph.d.- projektets styrende forskningsspørgsmål var, hvad der kendetegner ungdomspædagogik, og hvordan den kommer til udtryk i ungdomsklubberne – og hvilken betydning ungdomspædagogisk praksis har i ungdomsklubber for unges hverdags- og ungdomsliv? Med teoretisk afsæt inden for kritisk psykologi bidrager afhandlingen til en indsigt i, hvordan unges betingelser – forstået som muligheder og begrænsninger – i hverdagslivet får betydning for deres deltagelse i en kompleks og sammensat hverdag. Dette perspektiv bidrager til at forstå betingelsers betydning for de unge og til at forstå unges handlinger som begrundet i disse betingelser. Afhandlingens analyser baserer sig på kvalitativ empiri, der er genereret i samarbejde med tre af landets ungdomsklubber og viser, hvordan ungdomspædagogisk praksis i ungdomsklubber i høj grad kommer til udtryk i en anerkendende tilgang, der bl.a. bidrager til en øget oplevelse af trivsel i de unges hverdagsliv på tværs af forskellige kontekster. Yderligere peger analyserne på ungdomspædagogikkens emancipatoriske potentialer, der sigter mod at støtte de unge i deres ungdomsudfordringer og udvide deres handleevne i ungdomslivet.

God læselyst